

Sag C-678/23**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

14. november 2023

Forelæggende ret:

Curtea de Apel Iași (Rumænien)

Afgørelse af:

10. oktober 2023

Appellant og sagsøger i første instans:

JU

Indstævnt og sagsøgt i første instans:

Spitalul Clinic de Pneumoftiziologie Iași

Hovedsagens genstand

Appel til prøvelse af den dom, hvorved Tribunalul Iași (retten i første instans i Iași, Rumænien) ikke gav appellantens JU medhold i påstanden om, at indstævnte Spitalul Clinic de Pneumoftiziologie Iași skulle tilpligtes at indplacere appellantens arbejdssted i kategorien af »belastende arbejdssteder« med start fra 2007 og at indbetale differencen i bidrag til pensions- og socialsikringsordningen.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

I henhold til artikel 267 TEUF anmodes om en fortolkning af artikel 9 og artikel 11, stk. 6, i direktiv 89/391, sammenholdt med artikel 31, stk. 1, og artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder.

Præjudicielle spørgsmål

1) Er artikel 9 og artikel 11, stk. 6, i Rådets direktiv 89/391 om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed under

arbejdet til hinder for en bindende national lovgivning og praksis, hvorefter arbejdstagerne ikke har ret til direkte at henvende sig til den kompetente myndighed med hensyn til sikkerhed og sundhed under arbejdet, såfremt de skønner, at de foranstaltninger, der er truffet, og de midler, der er stillet til rådighed af arbejdsgiveren, ikke er tilstrækkelige til at garantere sikkerheden og sundheden under arbejdet, og heller ikke kan anlægge sag ved domstolene, såfremt de skønner, at arbejdsgiveren ikke har opfyldt sine forpligtelser med hensyn til klassificering af arbejdssteder som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, hverken for den arbejdsperiode, der allerede er gennemført, eller for den fremtidige periode af ansættelsesforholdet?

2) Har artikel 11, stk. 6, i direktiv 89/391 vertikal direkte virkning, og giver denne artikel, sammenholdt med artikel 31, stk. 1, og med bestemmelserne i artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, arbejdstagerne ret til domstolsbeskyttelse i tilfælde af, at de arbejdsgivere som de lovbestemte forpligtelser påhviler, ikke opfylder disse forpligtelser?

Anførte EU-retlige forskrifter

Rådets direktiv 89/391/EØF af 12. juni 1989 om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed under arbejdet: artikel 9, stk. 1 og 2, samt artikel 11, stk. 6

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder: artikel 31, stk. 1, og artikel 47

Anførte nationale forskrifter

Den nationale lovgivning om pension, som var gældende indtil den 1. april 2001, Legea nr. 27/1966 (lov nr. 27/1966), regulerede tre kategorier af arbejdssteder: arbejdssteder klassificeret som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] normale forhold, arbejdssteder indplaceret i arbejdsgruppe II og arbejdssteder indplaceret i arbejdsgruppe I. Efter denne dato erstattede den nye lov om pension, Legea nr. 19/2000 (lov nr. 19/2000), de tidligere kategorier med nye kategorier, nemlig arbejdssteder klassificeret som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] normale forhold, arbejdssteder klassificeret som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, og arbejdssteder klassificeret som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] særligt belastende forhold. Denne klassificering er blevet opretholdt i Legea nr. 226/2006 (lov nr. 2266/2006) hvad angår klassificering af arbejdssteder som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] særligt belastende forhold.

I medfør af bestemmelserne på dette område giver klassificering som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende eller særligt belastende forhold, de berørte arbejdstagere bestemte økonomiske fordele, navnlig en forhøjelse af point med henblik på pension med henholdsvis 25% og 50% for de

perioder, de har arbejdet under disse forhold. De arbejdstagere, som har tilbagelagt en bidragsperiode på mindst 25 år under særligt belastende forhold, kan gå på alderspension 15 år tidligere i forhold til den i pensionsloven fastsatte almindelige pensionsalder.

Kriterierne og de nærmere bestemmelser for klassificering som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, var oprindeligt fastsat i Hotărârea Guvernului nr. 261/2001 (regeringsdekret nr. 261/2001). Ifølge dekretets artikel 2 udgøres kriterierne for klassificering som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, navnlig af forekomsten af sundhedsskadelige fysiske agenser/faktorer i arbejdsmiljøet (støj, rystelser, elektromagnetiske bølger, tryk, ioniserende stråling, varmestråling, kraftig uafskærmet laserstråling) og forekomsten af kemiske eller biologiske agenser/faktorer, der fremgår af de generelle regler om beskyttelse af arbejdstagerne, og som ligger uden for de grænser, som er fastsat i disse generelle regler, af organismens specifikke reaktion på virkningerne af disse sundhedsskadelige agenser/faktorer, som underbygges af, at der er eksponering og/eller en biologisk virkning, og af de erhvervssygdomme, som er registreret på arbejdsstedet de sidste 15 år.

Hvad angår de nærmere bestemmelser begynder klassificeringen med, at arbejdsgiveren sammen med fagforeningerne eller medarbejderrepræsentanterne udpeger de pågældende arbejdssteder, hvilket efterfølges af en kontrol, der foretages af det lokale arbejdstilsyn på grundlag af en teknisk og lægelig sagkyndig undersøgelse.

Dette regeringsdekrets artikel 4 fastsætter, hvilke dokumenter der kræves for at opnå det lokale arbejdstilsyns godkendelse til klassificering som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, og bestemmer, at denne godkendelse er gyldig i højst tre år, med mulighed for fornyelse.

Efterfølgende har Hotărârea Guvernului nr. 246/2007 (regeringsdekret nr. 246/2007) indført muligheden for at forny godkendelserne af klassificering som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, som er blevet udstedt i henhold til bestemmelserne i regeringsdekret nr. 261/2001, og fastsat de respektive nærmere bestemmelser.

I henhold til dette regeringsdekrets artikel 2, stk. 1, bevilges fornyelsen af godkendelserne af klassificering som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, af det lokale arbejdstilsyn efter anmodning underskrevet af arbejdsgiverens juridiske repræsentant eller af en anden af arbejdsgiveren bemyndiget person sammen med repræsentanterne for de repræsentative fagforeninger eller alt efter omstændighederne med medarbejderrepræsentanterne, og indgivet inden for højst 30 dage fra datoen for dekretets ikrafttrædelse. Anmodningen skal ledsages af rapporter om forekomsten af sundhedsskadelige agenser/faktorer i arbejdsmiljøet, som er udarbejdet af godkendte laboratorier og bekræfter overskridelsen af grænseværdierne for erhvervsmæssig eksponering på

arbejdssteder klassificeret som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, og af en forebyggelses- og beskyttelsesplan, som sikrer forbedringen af niveauet for arbejdstagernes sikkerhed og sundhedsbeskyttelse.

Samme dekrets artikel 4 giver arbejdsgiverne mulighed for at indgive klage: »De arbejdsgivere, der ikke har fået fornyet godkendelserne af klassificering som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, kan inden for 15 dage fra datoen for meddelelsen indgive klage til arbejdstilsynet, som vil træffe afgørelse inden for 30 dage, eller direkte henvende sig til den kompetente ret i overensstemmelse med loven.«

Muligheden for at forny godkendelserne er blevet reguleret ved efterfølgende regeringsdekret nr. 1622/2008 og nr. 1014/2015.

Legea securității și sănătății în muncă nr. 319/2006 (lov nr. 319/2006 om sundheden og sikkerheden under arbejdet): artikel 12 og 18, som gennemfører artikel 9 og 11 i direktiv 89/391

Artikel 12: »(1) Arbejdsgiveren har følgende forpligtelser:

- a) foretage og have en vurdering af risici for sikkerheden og sundheden under arbejdet til sin rådighed, herunder også risici for så vidt angår de grupper af arbejdstagere, der er udsat for særlige risici
- b) fastsætte de beskyttelsesforanstaltninger, der skal træffes, og om nødvendigt det beskyttelsesudstyr, der skal anvendes

[...]

(2) Ved dekret fra ministeren for arbejde, solidaritet og familieanliggender fastsættes under hensyntagen til aktiviteterens art og virksomhedernes størrelse de forpligtelser, som de forskellige kategorier af virksomheder skal opfylde i forbindelse med udarbejdelse af de i stk. (1), omhandlede dokumenter.«

Artikel 18, stk. (7): »Medarbejderrepræsentanterne med særligt ansvar for arbejdstagernes sikkerhed og sundhed og/eller arbejdstagerne har ret til at henvende sig til de kompetente myndigheder, såfremt de skønner, at de foranstaltninger, der er truffet, og de midler, der er stillet til rådighed af arbejdsgiveren, ikke er tilstrækkelige til at garantere sikkerheden og sundheden under arbejdet.«

Ved afgørelse nr. 12 af 23. maj 2016 afsagt af Înalta Curte de Casație și Justiție (kassationsdomstol) under en kassationsappel med henblik på harmonisering af retspraksis [såkaldt »appel indgivet i lovens interesse«], hvilken afgørelse er bindende, er det blevet fastslået, at »ved en fortolkning og anvendelse af artikel 19 i lov nr. 19/2000 [...], artikel 29, stk. 1, i lov nr. 263/2010 [...], sammenholdt med [...] regeringsdekret nr. 261/2001 [...], og [...] regeringsdekret nr. 246/2007 om de nærmere bestemmelser for fornyelse af godkendelserne af klassificering som

arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, med senere ændringer og tilføjelser, kan søgsmål i henhold til de almindelige bestemmelser med påstand om fastlæggelse af, at de forhold, som arbejdstagerne arbejdede under efter den 1. april 2001, var belastende, ikke anlægges, og der kan heller ikke anlægges sag med påstand om, at arbejdsgiveren tilpligtes at indplacere sådanne arbejdssteder, når arbejdsgiveren ikke har opnået eller i givet fald ikke har fornyet godkendelsen til indplacering af sådanne arbejdssteder«.

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Appellanten er speciallæge i lungemedicin og har i over 30 år været ansat ved indstævnte Spitalul Clinic de Pneumoftiziologie Iași (klinisk hospital for lungemedicin og respirationssygdomme i Iași, herefter »hospitalet«), som er en almennyttig sundhedsinstitution med sengepladser, der er en juridisk person og underlagt den lokale administrative myndighed. Fra den 1. juli 1989 til den 31. marts 2001 var appellants arbejdssted indplaceret i arbejdsgruppe II, og fra den 1. april 2001 til den 31. december 2006 var hendes arbejdssted indplaceret i kategorien af »belastende arbejdssteder«.
- 2 Appellanten hævder, at hun ved et tilfælde fandt ud af, at arbejdsgiveren siden 2007 ikke havde indbetalt bidrag til pensions- og socialsikringsordningen for hendes arbejde under belastende forhold. Appellanten har anført, at hendes arbejdssted, arbejdsforhold, erhvervsmæssige risici og ansvar ikke har ændret sig siden da.
- 3 På denne baggrund anlagde appellanten sag ved Tribunalul Iași (retten i første instans i Iași) mod sin arbejdsgiver, hospitalet, med påstand om, at hendes arbejdssted skulle indplaceres [i kategorien af] belastende arbejdssteder med start fra 2007, og at arbejdsgiveren skulle tilpligtes at betale differencen i bidrag til pensions- og socialsikringsordningen.
- 4 Appellanten har gjort gældende, at arbejdsgiveren udviste forsømmelighed eller ond tro ved ikke at indlede proceduren for fornyelse af godkendelsen af, at hendes arbejdssted skulle indplaceres [i kategorien af] belastende arbejdssteder med start fra 2007.
- 5 Tribunalul Iași (retten i første instans i Iași) tog ikke sagen til følge og fandt, at hospitalet ikke kunne være forpligtet til at indplacere appellants arbejdssted [i kategorien af] belastende arbejdssteder, da hospitalet ikke havde fulgt den lovbestemte procedure for fornyelse af den påkrævede godkendelse. Da retten forkastede hospitalets argumenter om de nødvendige skridt, som hospitalet havde taget over for de offentlige sundhedsinstitutioner og arbejdstilsynet, påpegede retten, at hvis hospitalet ikke havde modtaget noget svar fra de kompetente organer, ville det have haft mulighed for at anlægge sag mod disse organer for at tilskynde dem til at opfylde deres pligt til at udstede en godkendelse.

- 6 Appellanten har iværksat appel ved den forelæggende ret, Curtea de Apel Iași (appeldomstolen i Iași), til prøvelse af denne dom fra Tribunalul Iași (retten i første instans i Iași).
- 7 Efter anmodning fra den forelæggende ret har Inspectoratul Teritorial de Muncă Iași (det lokale arbejdstilsyn i Iași) meddelt, at arbejdsgiveren, hospitalet, ikke inden for 90 dage havde indsendt de nødvendige dokumenter, og at Inspectoratul Teritorial de Muncă Iași derfor ikke udstedte en ny godkendelse af klassificering af de arbejdssteder, som hospitalet havde udpeget, som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold. Det nævnte arbejdstilsyn har desuden erindret om, at det i henhold til regeringsdekret nr. 246/2007 kun er muligt at få fornyet de godkendelser, der var gyldige forud for datoen for denne retsakts ikrafttræden, og ikke at få udstedt nye godkendelser.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 8 Ifølge den forelæggende ret afhænger afgørelsen om appellen til prøvelse af den dom, hvorved sagen ikke blev taget til følge, udelukkende af fastlæggelsen af betydningen og omfanget af medlemsstatens skønsbeføjelse i forbindelse med gennemførelsen af bestemmelserne i artikel 11, stk. 6, sammenholdt med artikel 9 i direktiv 89/391.
- 9 Indplaceringen af et arbejdssted [i kategorien af] belastende arbejdssteder er baseret på risikofaktorerne for erhvervssygdomme og forudsætter forekomsten af sundhedsskadelige agenser/faktorer, der direkte påvirker arbejdstagernes organisme på mellemlang eller lang sigt.
- 10 For at opveje disse virkninger har de arbejdstagere, der udfører arbejde under disse forhold, ret til en supplerende hvileperiode, og desuden kan de gå på alderspension efter en kortere bidragsperiode. Endvidere indebar indplaceringen af et arbejdssted [i kategorien af] belastende arbejdssteder en ekstra skattebyrde for arbejdsgiveren, nærmere bestemt højere satser for bidrag til pensions- og socialsikringsordningen for de arbejdstagere, der arbejdede under belastende forhold.
- 11 Klassificering af arbejdsforholdene falder under arbejdsgivernes ansvar, idet disse træffer beslutning sammen med de repræsentative fagforeninger eller alt efter omstændighederne med medarbejderrepræsentanterne inden for rammerne af en administrativ procedure for teknisk vurdering af risici for sundheden og sikkerheden på grundlag af en godkendelse udstedt af arbejdstilsynet. De arbejdsgivere, der ikke modtog en godkendelse af klassificering som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, kunne inden for 15 dage fra datoen for meddelelsen indgive klage til arbejdstilsynet, der skulle træffe afgørelse inden for 30 dage.
- 12 Endvidere indførte regeringsdekret nr. 246/2007 udelukkende muligheden for at forny godkendelserne af klassificering, hvilken mulighed var forbeholdt de

arbejdsgivere, som havde gyldige godkendelser af klassificering som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, og som ikke gennem de indtil denne dato vedtagne foranstaltninger havde bragt arbejdsforholdene i overensstemmelse med loven. Efter den 9. marts 2007, da regeringsdekret nr. 246/2007 trådte i kraft, er det ikke længere muligt at udstede godkendelser af klassificering som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, men kun successivt at forny de allerede udstedte godkendelser.

- 13 Den forelæggende ret har anført, at selv om den nationale bestemmelse, der gennemfører artikel 11, stk. 6, i direktiv 89/391, dvs. artikel 18, stk. (7), i lov nr. 319/2006, udtrykkeligt giver arbejdstagerne ret til at henvende sig til enhver kompetent myndighed for at få efterprøvet, om de foranstaltninger, der er truffet, og de midler, der er stillet til rådighed af arbejdsgiveren, ikke er tilstrækkelige til at garantere sikkerheden og sundheden under arbejdet, er denne bestemmelse ikke blevet gengivet i den afledte lovgivning vedrørende vurderingen af erhvervsmæssige risici for arbejdstagerne på mellemlang eller lang sigt. I henhold til den nationale lovgivning har hverken arbejdstagerne eller fagforeningsrepræsentanterne således adgang til retsmidler for at anmode om vurdering eller undersøgelse af et arbejdssted med hensyn til forekomsten og omfanget af sundhedsskadelige agenser/faktorer eller for at opnå den supplerende retlige beskyttelse vedrørende klassificering som arbejdssted, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold. Ifølge loven kan kun de arbejdsgivere, der ikke har fået fornyet godkendelser af klassificering som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] belastende forhold, anfægte den offentlige myndigheds afslag ved at indgive klage til arbejdstilsynet eller ved direkte at anlægge sag ved den kompetente ret.
- 14 Denne fortolkning af den nationale lovgivning er bindende i kraft af afgørelse nr. 12/2016, hvori Înalta Curte de Casație și Justiție (kassationsdomstol) under kassationsappellen med henblik på harmonisering af retspraksis, har fastslået følgende: »Hvis det trin, som består i udstedelsen af godkendelsen, ikke er afsluttet med udstedelsen af en godkendelse, der kan fornyes, er heller ikke betingelserne i regeringsdekret nr. 246/2007, [...] og regeringsdekret nr. 1014/2015 opfyldt for at indlede proceduren for revurdering af arbejdsstedet, under hensyntagen til den udtrykkelige bestemmelse om, at revurderingsproceduren kun omfatter virksomheder, der har opnået en godkendelse til klassificering. Derfor har de almindelige retter ikke beføjelse til at træffe afgørelse om klassificering/revurdering af det konkrete arbejdssted, fordi lovgiver i dette tilfælde ikke har indført et almindeligt retsmiddel, der giver retterne beføjelse til at overtage det administrative organs beføjelser i den pågældende procedure (hvad angår den teknisk-videnskabelige og den lægelige kontrol samt godkendelsen til, at det konkrete arbejdssted kan indplaceres [i kategorien af] belastende/særligt belastende arbejdssteder).«
- 15 Curtea Constituțională (forfatningsdomstol) har bekræftet denne fortolkning, da den har fastslået, at bestemmelserne i artikel 20, stk. (2) og (3), i Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale

(lov nr. 19/2000 om den offentlige pensions- og socialsikringsordning), artikel 1, stk. (1) og (2), samt artikel 2, stk. (2), i Legea nr. 226/2006 privind încadrarea unor locuri de muncă în condiții speciale (lov nr. 226/2006 om klassificering af arbejdssteder som arbejdssteder, [der udsætter arbejdstagerne for] særligt belastende forhold), og artikel 30, stk. (1), litra e), i Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice (lov nr. 263/2010 om en ensartet offentlig pensionsordning) – som fortolket i afgørelse nr. 12 af 23. maj 2016 fra Înalta Curte de Casație și Justiție (kassationsdomstol), Afdelingen med kompetence til at træffe afgørelse i kassationsappellen med henblik på harmonisering af retspraksis – er forenelige med forfatningen.

- 16 Selv om anvendelsen af den nationale lovgivning ifølge den bindende fortolkning fra Înalta Curte de Casație și Justiție (kassationsdomstol) ikke har givet anledning til debat inden for det nationale retsvæsen, nærer den forelæggende ret, der træffer afgørelse i sidste instans i den foreliggende sag, ikke desto mindre tvivl om, hvorvidt den nationale praksis er i overensstemmelse med de bestemmelser med forrang, der finder anvendelse i EU. I denne henseende har de korte frister for den indledende vurdering af arbejdssteder med henblik på indplacering af arbejdssteder [i de forskellige kategorier], kombineret med fastsættelsen af kun en procedure for fornyelse af godkendelserne og med den restriktive fortolkning, der er anlagt af Înalta Curte de Casație și Justiție (kassationsdomstol) og bekræftet i Curtea Constituțională (forfatningsdomstol) dom, i praksis bevirket, at arbejdstagerne ikke har adgang til retsmidler for at opnå de lovbestemte fordele, der følger af fastlæggelsen af, at de udfører arbejde under belastende forhold.
- 17 Hvad angår artikel 12 i lov nr. 319/2006, som gennemfører bestemmelserne i artikel 9 i direktiv 89/391, har den forelæggende ret anført, at arbejdsgivernes forpligtelser vedrørende risici for sikkerheden og sundheden under arbejdet ikke er blevet knyttet til forpligtelsen til en sandfærdig og nøjagtig klassificering af arbejdsforholdene på virksomhedsniveau, og at ingen senere afledt retsakt har defineret virkningerne af, at virksomheder, hvor der er alvorlige risici for arbejdstagernes sundhed, ikke opfylder deres forpligtelser til at vurdere og føre tilsyn med de erhvervmæssige risici.
- 18 I dommen i sagen Podilă m.fl. (C-133/17 og C-134/17), med anledning af to tvister vedrørende klassificering af arbejdssteder med henblik på fastsættelse af alderspension, fastslog Den Europæiske Unions Domstol, at artikel 114, stk. 3, TEUF, 151 TEUF og 153 TEUF samt bestemmelserne i direktiv 89/391 skal fortolkes således, at de ikke finder anvendelse på en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der fastsætter strenge frister og procedurer, som ikke giver de nationale retter mulighed for at efterprøve eller fastlægge klassificeringen af de aktiviteter udført af arbejdstagerne i forskellige risikogrupper, på grundlag af hvilke disse arbejdstageres alderspension beregnes. Den foreliggende sag vedrører imidlertid ikke fastsættelsen af pensionsrettigheder, men fastlæggelsen af de erhvervmæssige risici, der er specifikke for de belastende forhold, under hvilke appellantens udfører sit arbejde, og det forhold, at appellantens ifølge national

lovgivning og praksis ikke har ret til domstolsprøvelse, hverken med hensyn til fortiden eller fremtiden.

- 19 Med hensyn til det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, hvorvidt artikel 11, stk. 6, i direktiv 89/319 har vertikal direkte virkning, og nærmere bestemt hvorvidt denne bestemmelse på grund af sin ubetingede, fuldstændige og præcise karakter kan finde direkte anvendelse på det omtvistede retsforhold. Princippet om overensstemmende fortolkning udelukker anvendelsen af lovgivningen om indplacering af arbejdssteder [i de forskellige kategorier] i den af appellanten ønskede retning, henset til lovgivningens yderst restriktive karakter. Samtidigt er der ikke fundet nogen national retskilde, som tillader at opnå det med direktivets tekst forfulgte formål.
- 20 Selv hvis bestemmelsen i artikel 11, stk. 6, i direktiv 89/391 opfylder de i retspraksis opstillede kriterier for vertikal direkte virkning, er dette tilsyneladende ikke tilstrækkeligt til at fastlægge, at der findes et effektivt retsmiddel for en domstol, hvis det ikke fastslås, at bestemmelserne i artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, sammenholdt med chartrets artikel 31, stk. 1, hvorefter enhver arbejdstager har ret til sunde, sikre og værdige arbejdsforhold, finder anvendelse. Ifølge Domstolens praksis forudsætter adgang til effektive retsmidler og til en upartisk domstol, som det fremgår af chartrets artikel 47, stk. 1, således at den privatperson, der påberåber sig denne ret, har rettigheder og friheder som sikret af EU-retten.

ARBEJDSDOMSTOLEN